

TÜRKİYE’NİN KIRAZKUŞLARI (PASSERIFORMES: EMBERIZIDAE)

Buntings of Turkey (Passeriformes: Emberizidae)

Aralık 2018
Yıl:1 Sayı:2
Sayfalar: 18-30

Doç. Dr. Kiraz ERCİYAS YAVUZ
Nizamettin YAVUZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Ornitoloji Araştırma Merkezi,
55139 Samsun

Prof. Dr. Ahmet KARATAŞ
Niğde Ömer Halisdemir Üniversi-
tesi, Biyoloji Bölümü, 51240 Niğde

İletişim
erciyaskiraz@yahoo.com

Anahtar Kelimeler
Passeriformes, Ötücü Kuşlar,
Emberizidae, Kuş, Kirazkuşu

Keywords
Passeriformes, Passerines,
Emberizidae, Bird, Bunting

Yazıların tüm teknik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. İleri sürülen fikir ve iddialar Doğa ve Sürdürülebilirlik Derneğinin görüşünü yansıtmayabilir.

Passeriformes takımı altında yer alan Emberizidae familyasının bazı üyeleri yeni taksonomik çalışmalarla farklı familyalara dâhil edilmiş ve sonuç olarak familya sadeleşerek tek bir cins içeren bir aile olmuştur. Emberizidae ailesinden ayrılan türler 2 yeni aile oluşturmuş ve toplamda 3 farklı aileye ayrılmıştır. Türkiye’de bulunan kirazkuşlarından ikisi de ayrılarak Calcariidae familyasında yer almıştır. Mevcut güncel veriler ışığında Türkiye’de kaydedilen ve Emberizidae familyasındaki tek cins olan Emberiza cinsinde bulunan 14 türün sistematigi, biyolojik ve ekolojik özellikleri ile dağılım bilgileri bu makale kapsamında değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

According the recent taxonomic studies some members of Emberizidae family in Passeriformes ordo have been split into several families and, hence Emberizidae is simplified and became a family with one genus. The species separated from the Emberizidae family consisted 2 new families and in total they were spread into 3 families. Two of the buntings in Turkey were also separated and included in the Calcariidae family. In this article, the current available data on the 14 species of the Emberizidae family in Turkey have been assessed for their systematics, biological and ecological characteristics and distribution information.

DOĞANIN SESİ

GİRİŞ

Emberizidae (Kirazkuşları) familyası Passeriformes (Ötücüler) takımında yer alan 138 aileden biridir. Son yapılan çalışmalar ile Passerellidae (Yeni Dünya Serçeleri), Thraupidae (Tangaralar) ve Calcariidae (Mahmuzlu Kirazkuşları) familyaları Emberizidae'den ayrılmış ve yeni familyalar ortaya çıkmıştır. Bu ailelerin ayrılması sonucunda Emberizidae familyasında tür sayısı azalmış ve yeni taksonomik duruma göre bu ailede 1 cins ve 44 tür yer almaktadır (del Hoyo ve diğerleri, 2018). Türkiye'de 14 türü bulunan Emberizidae (s. str.)'nin 44 türünden sekizi küresel ölçekte soyu tehlike altındadır. Avrasya, Afrika, Okyanusya şeklinde üç kıtaya yayılan bu ailenin 1600 yılından itibaren de en az 3 alttürünün yok olduğu bilinmektedir. Türkiye'de yer alan türlerden Boz kirazkuşu (*Emberiza cineracea*) NT (Near Threatened) – Tehdide yakın statüsünde, Akkaşlı kirazkuşu (*E. rustica*) ise VU (Vulnerable) – Hassas statüsünde olup, diğer türlerin koruma önceliği düşüktür (LC-Least Concern) (Birdlife International, 2016, Rising ve Bonan, 2018). Bu makale ile Emberizidae (s. str.) ailesi ve üyelerinin dağılımları, habitatları ve biyo-ekolojileri ile ilgili bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu makale, Türkiye'de bulunan 14 Emberizidae türünün küresel ve ülke dağılımlarını, göç zamanlamalarını, ekolojilerini değerlendirmek üzere güncel literatür bilgileri kullanarak hazırlanmıştır. Güncel taksonomik liste için Gill ve Donsker (2018) ve Rising ve Bonan (2018) referans alınmıştır. Dağılım, göç ve biyolojileri hakkındaki bilgiler Snow ve Perrins (1998), Kirwan ve diğerleri (2008), del Hoyo ve diğerleri (2018) ile eBird veri bankası (www.ebird.org) ve Trakuş fotoğraf sitesi (www.trakus.org) referans alınmış ve yazarların kişisel gözlemleri kullanılmıştır.

Türkçe adı Mahmuzlu kirazkuşu (*Calcarius lapponicus*) ve Alaca kirazkuşu (*Plectrophenax nivalis*) olan ancak Emberizidae familyası içerisinde değil de Calcariidae familyası içerisinde yer alan bu iki kirazkuşu türü bu çalışmada ele alınmamıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Familiya Emberizidae Vigors, 1831 (Kirazkuşları)

Morfoloji: Kirazkuşları, küçük ve orta boylu ötücülerdir. Boyları 12 cm ile 25 cm arasında ve ağırlıkları 10 gr ile 60 gr arasında değişmektedir. Vücutlarında genellikle koyu kahverengi

çizgilenmeleri vardır. Gagaları genel olarak konik, keskin ve kuvvetlidir, tohum yemeye özelleşmiştir. Göçmen türlerin kanatları sivri, yerli ya da kısa mesafe göçmeni türlerin kanatları ise yuvarlaktır. 12 kuyruk telekleri bulunur, kuyruk genelde kısa ve hafif çatallıdır. Boy olarak erkekler yaklaşık % 5 oranında dişilerden büyüktür. Dişilerin genel görünümü erkekler gibi olmasına karşın erkekler daha renklidir. *Emberiza calandra* (Tarla kirazkuşu) dışındaki türlerin eşeyleri, giysi rengine bakılarak ayrılabilir.

Habitat: Oldukça farklı özellikteki habitatlarda bulunsalar da genel olarak zemine yakın vakit geçirirler. Yerde ya da yere yakın alanlarda beslenirler ve yuvalarını çoğunlukla zemine veya zemine yakın bitki örtüsüne yaparlar. Açık alanlar, çayırlıklar, bozkırlar, ekili alanlar, ağaçlık-çalılık yerler ve park alanları genelde buldukları habitatlardır. Deniz seviyesinden yaklaşık 5000 m yüksekliğe kadar olan alanlarda bulunabilirler.

Beslenme: Genellikle tohumla beslenen türlerdir. Tohum ana besinlerini oluştursa da besin tercihi mevsimsel olarak değişmektedir. Üreme mevsiminde, birçok tür yavrularını böcekler ve diğer omurgasız hayvanlarla beslemektedir. Sulu meyveler de kısmen besin olarak alınmaktadır. Kışın genel olarak tohum tüketilse de eğer varsa omurgasız ve sulu meyve de tüketilmektedir. Tohumları yerden toplayarak beslenirler ya da yaprak altlarında sulu meyve ve omurgasız ararlar. Yerdeyken hoplayarak ya da zıplayarak uzaklaşırlar ve gezinirken beslenirler.

Üreme: Holarktık Bölge'de üreme dönemi genel olarak enlem farklılıklarına bağlı olarak yaz mevsiminin farklı zamanlarında gerçekleşir. Etiyopya Bölgesi (Sahra güneyi Afrika ve Afrotropik Bölge)'nde üreme, genel olarak yağışlı mevsim ile ilişkilidir. Buralarda yağışlı mevsimin sonlarında üreme faaliyetleri en yoğun olup; kurak mevsime kadar uzayabilir. Monogamdırlar. Üreme mevsiminde erkekler bir tünekten öter. Zemine ya da zemine yakın yerlere, ot ve çalılardan oluşan çanak şekilli yuvalar yaparlar. Bazı türleri kayaların arasına yuvalarını gizler. Yuvalardan uçurulduklarında dikkati kendilerine çekip yuvadan uzaklaştırmak için "kırık kanat" taklidi yaparlar. Asya'da *Emberiza lathamii*, *E. jankowskii* türlerinin, Avrupa'da da *E. citrinella*, *E. cirrus* ve *E. cia* türlerinin yuvalarına Guguk (*Cuculus canorus*) tarafından kuluçka parazitliği yapıldığı kaydedilmiştir.

DOĞANIN SESİ

Göçleri: Kuzey Yarımküre’de üreyen kirazkuşlarının büyük kısmı göçmendir. Hem gece hem gündüz göç ederler. Gündüzleri yerden 10 metre kadar yukarıdan gruplar halinde geçtikleri görülür. Avrupa ve Asya’daki türlerin çoğunluğu uzun mesafe göçmenidir.

1. Akbaşı kirazkuşu – *Emberiza leucocephalos* Gmelin, 1771 (Şekil 1)

16 – 17,5 cm boyunda, 18,5 – 37 gr ağırlığındadır. Tarım alanları, orman kenarı açıklıkları, çalılık, açık yüksek kırsal alanlar ve yol kenarlarında bulunur. Besinini üreme döneminde çekirgeler (Orthoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), kınkanatlılar (Coleoptera), pulkanatlılar (Lepidoptera), sinekler (Diptera), örümcekler (Araneae) ve karındanbacaklılar (Gastropoda) gibi omurgasızlar oluşturur. Üreme mevsimi dışında tohum, tahıl ve bazen de çimen gibi yeşillikler ile beslenir. Kışın ve göçte gruplar halinde beslenir ve genellikle diğer tohum yiyen kirazkuşları ve ispinozlarla karışık sürüler oluşturur. Üreme mevsimi Nisan sonu – Temmuz sonu arasındadır. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-5 yumurtadır. Kuluçka süresi 13 gündür. Kuluçkaya dişi yatar ve yavru her iki ebeveyn tarafından da beslenir.

Şekil 1. Akbaşı kirazkuşu (*Emberiza leucocephalos*) - Astana © Ahmet Karataş

E. citrinella ile Batı ve Orta Sibiryada melezleşmektedir. Bu melezler Batı Avrupada rastlantısal konuk olarak kaydedilmiştir. *E. l. leucocephalos* ve *E. l. fronto* adıyla iki alttürü vardır (Copete, 2018). Dünya populasyon büyüklüğü tahmini yapılmamış olup, Avrupa populasyonunun 50-120 çift olduğu tahmin edilmektedir. Populasyondaki değişim sabit görünmektedir (BirdLife International, 2017).

Batıda Rusya’dan, Ural bölgesinin güneyinden Sibiryaya ve Rusya’nın doğusunda Kuril Adaları’na kadar; güneyde Kazakistan’ın güneyi, Tanrı Dağları, KD Çin, Moğolistan’ın kuzeyi ve Çinghay’a kadar olan bölgede dağılım göstermektedir. İran, Afganistan, K Pakistan ve doğuda Nepal, K Çin ve Japonyada populasyonun büyük bir kısmı kışlamaktadır (Copete, 2018). Türkiye ve birçok Avrupa ülkesi için rastlantısal bir türdür. Türkiye’de İstanbul, Ankara, Afyon, Malatya, Sivas, Iğdır, Hakkâri, Kayseri, Samsun gibi illerden kayıtları vardır (Kirwan ve diğerleri, 2008; eBird, 2018). Kayıtlar genel olarak kış aylarında ve erken ilkbahar döneminindedir. Aras Halkalama İstasyonu (Iğdır)’nda hem ilkbahar hem de sonbahar döneminde birkaç defa halkalanmıştır (Anonim, 2012, 2017). Türün Türkiye’nin doğusu ve güneydoğusunda kaydedildiğinden daha yaygın olduğu, ancak gözlemci/fotoğrafçı sayısındaki azlık nedeniyle düşük sayılarda kaydedildiği düşünülmektedir.

2. Sarı kirazkuşu – *Emberiza citrinella* Linnaeus, 1758 (Şekil 2)

16 – 16,5 cm boyunda, 20 – 36,5 gr ağırlığındadır. Tarım alanları, meraların çevresindeki çitler, çalılıklar ve orman kenarlarında yaşar. Besinini tohumlar ve üreme döneminde çeşitli omurgasızlar oluşturur. Besinini oluşturan bitkiler arasında ladin (*Picea* sp.), çam (*Pinus* sp.), kayın (*Fagus* sp.), asma (*Vitis* sp.) ve ökse (*Viscum* sp.) ile buğdaygillerden (Poaceae) çeşitli bitki türleri yer almaktadır. Besinini oluşturan omurgasızlar arasında sıçrarkuyruklular (Collembola), birgünsinekleri (Ephemeroptera), çekirgeler (Orthoptera), hamamböcekleri (Blattodea), kulağaçanlar (Dermaptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), sinirkanatlılar (Neuroptera) yer almaktadır. Kışın ve göçte gruplar halinde beslenir ve genellikle diğer tohum yiyen kiraz kuşları ve ispinozlarla karışık sürüler oluşturur. Üreme mevsimi Nisan ayında başlamakla birlikte; kuzey enlemlerde daha geçtir. Bazen Eylül ayında da geç kuluçkaya yatanlar görülür. Bir üreme mevsiminde 2, bazen de 3 kez kuluçkaya yatar. Yuva dişi tarafından yapılır ve 3-5 yumurta bırakılır. Kuluçka süresi 12-14 gündür ve sadece dişi kuluçkaya yatar. Yavru sadece dişi tarafından beslenirken, erkek yemek getirmekten sorumludur (Perrins, 1987).

DOĞANIN SESİ

Şekil 2. *Emberiza citrinella* - Bolu © Ahmet Karataş

E. leucocephalos ile melez oluşturur ve alttürlerinden biri olan *E. c. erythrogegens*'in melezlik sonucu oluştuğu düşünülmektedir. *E. c. citrinella*, *E. c. caliginosa* ve *E. c. erythrogegens* olmak üzere 3 alttürü vardır (Copete, 2018). Türkiye'dekilerin hepsinin *E. c. erythrogegens* olduğu belirtilmektedir (Roselaar, 1995). Dünya populasyon büyüklüğü 42.000.000-66.000.000 ergin birey; Avrupa populasyonu ise 12.800.000-19.900.000 çift olarak tahmin edilmektedir. Populasyonları azalma eğilimindedir (BirdLife International, 2017). Türkiye populasyonu 500-2.000 çift olarak tahmin edilmektedir (BirdLife International, 2015).

İrlanda dâhil Avrupa'nın tamamında, Rusya ve en doğuda KB Moğolistan'a kadar, kuzeyde İskandinav ülkelerinin kuzey sınırı boyunca, Rusya'dan (İrkutsk) güneyde Kazakistan'ın kuzeyine kadar olan bölgede dağılım gösterir. Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan batısı, İran, Levant ve Türkiye'de kışlamaktadır (Copete, 2018). Türkiye'de kış göçmeni, geçit kuşu ve az bir kısmı da yerlidir. Trakya'da, Yıldız (Istranca) Dağları'nda ürediği bilinmektedir. Batı Toroslarda da ürediği düşünülse de henüz belgelenmemiştir (Kirwan ve diğerleri, 2008).

3. Bahçe kirazkuşu – *Emberiza cirlus* Linnaeus, 1766 (Şekil 3)

15 – 16,5 cm boyunda, 20 – 29 gr ağırlığındadır. Dağınık ağaçlar ve çalılıkların bulunduğu fundalık alanlar, tarım arazileri, bahçeler, engebeli dağlık alanlarda yaşar. Genelde 0 – 500 metrede bulunur, Karadeniz kıyılarında 1200 metrede de görülmekte-

dir. Üreme mevsiminde erginler omurgasızlarla beslenir, ancak yılın geri kalanında *Elymus* sp., *Lolium* sp., *Poa* sp. gibi otsu bitkilerin tohumları ile beslenir. Birgünsinekleri (Ephemeroptera), çekirgeler (Orthoptera), kulağakaçanlar (Dermaptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), sinirkanatlılar (Neuroptera), örümcekler (Araneae) ise omurgasızlar hayvansal besinini oluşturur. Genelde bitkilere yakın olarak zeminde beslenir, ancak bitkilerin gövdesine tırmandığı da zaman zaman kaydedilmiştir. Üreme mevsimi dışında maksimum 50 bireylik küçük gruplar oluşturur. Üreme mevsimi Nisan ayı ortasından Ağustos sonuna kadar devam eder. Çoğunlukla 2 kez kuluçkaya yatar. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 2-5 yumurtadır. Kuluçka süresi 12-13 gündür ve sadece dişi kuluçkaya yatar. Yavru her iki ebeveyn tarafından beslenir (Perrins, 1987).

Şekil 3. *Emberiza cirlus* - Kırklareli
© Nizamettin Yavuz

Monotipik bir türdür. Dünya populasyonunun %95'ini bulandıran Avrupa populasyonunun 2.490.000-4.650.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Populasyonları artma eğilimindedir (BirdLife International, 2017). Türkiye populasyonu 60.000-180.000 çift olarak tahmin edilmektedir (BirdLife International, 2015).

Batı ve Güney Avrupa'nın ılıman kuşağında Orta ve Güney Avrupa, KB Afrika ve Türkiye'de dağılım gösterir. GB İngiltere ve KB Fransa'dan doğuda Romanya ve Türkiye'nin B ve K kıyıları dâhil,

DOĞANIN SESİ

güneyde Fas, Cezayir ve KB Tunus kıyılarında ve Akdeniz'deki Balear, Korsika, Sardinya, Sicilya ve Girit adalarında bulunur. Yeni Zelanda'ya insanlarca taşınmıştır (Copete, 2018). Türkiye'de yerlidir. Marmara Bölgesi, Orta Batı Karadeniz, Orta ve Doğu Ege'de ve İç Anadolu'nun kuzey kesimlerinde ve Toroslar'ın bir kesiminde üremektedir (Kirwan ve diğerleri, 2008).

4. Kaya kirazkuşu – *Emberiza cia* (Linnaeus, 1766) (Şekil 4)

15 – 16,5 cm boyunda, 17 – 29 gr ağırlığındadır. Dağlar, kayalık eğimler, derin vadiler, ibrelî ormanların açıklıkları, çalılıklar, bağlar, daha nadiren de yaprak dökken ormanlarda yaşar. Genel olarak seyrek bitki örtüsüne sahip kayalık alanları sever. Üreme mevsimi dışında genellikle bitki tohumlarıyla, üreme mevsiminde ise genellikle omurgasızlarla beslenir. Omurgasız besinleri arasında birgünsinekleri (Ephemeroptera), çekirgeler (Orthoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), sinekler (Diptera), pulkanatlılar (Lepidoptera) ve karıncalar (Formicidae) yer almaktadır. Bitkisel materyal olarak ise *Polygonum* sp., *Stellaria* sp., *Conyza* sp., *Luzula* sp. ve Poaceae'nin bazı türlerine ait tohumları tüketir. Genelde zeminde beslenir, ancak tohumlara ulaşmak için bitkiden aşağıya sarkarak beslendikleri de görülür. Soğuk havalarda 15 – 30 bireylik gruplar oluşturur. Üreme mevsimi Mart sonundan Ağustos sonuna kadar devam eder. Bazen 2 kez kuluçkaya yatar. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 3-6 yumurtadır. Kuluçka süresi 13-15 gündür ve sadece dişi kuluçkaya yatar. Yavru her iki ebeveyn tarafından beslenir. Birçok alanda yuvalar, Kaya sansarı (*Martes foina*), Gelinçik (*Mustela nivalis*), Kakım (*Mustela erminea*), Tilki (*Vulpes vulpes*), Alakarga (*Garrulus glandarius*), Kuzgun (*Corvus corax*) ve Leş kargası (*Corvus cornix*) gibi türlerce predasyona uğramaktadır (Perkins, 1987, Copete, 2018).

Şekil 4. *Emberiza cia* - Artvin © Nizamettin Yavuz

Daha önceleri Godlewski kirazkuşu (*E. godlewskii*) ile aynı tür olarak kabul ediliyordu. Copete (2018), 4 alttür bulunduğunu ifade eder: *E. c. cia*, *E. c. par*, *E. c. stracheyi* ve *E. c. flemingorum*. Roselaar (1995) tarafından Türkiye'nin güneyinde olduğu söylenen *E. c. hordei*'nin artık nominat alttür ile sinonim olduğu ve Kafkaslar ile Doğu Anadolu'da olduğu söylenen *E. c. prageri*'nin de artık *E. c. par* ile sinonim olduğu belirtilmiştir (Copete, 2018). Dünya popülasyonunun 7.700.000-16.900.000 ergin birey, Avrupa popülasyonunun 1.930.000-4.230.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyonları artma eğilimindedir (BirdLife International, 2017). Türkiye popülasyonu 300.000-1.200.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun % 22'sini temsil etmektedir (BirdLife International, 2015).

Batıda Portekiz'den başlayıp Orta ve Güney Avrupa boyunca doğuya doğru Türkiye, İran, Orta Asya, B Moğolistan'a kadar, güneyde ise Pakistan'da KB Himalayalar'a (B Afganistan sınırı), K Hindistan'a kadar olan bölgede ve KB Afrika'nın kıyı kesimlerinde bulunur (Copete, 2018). Türkiye'de yerlidir. Üreme mevsiminde Trakya'nın büyük bir kesimi ve GD Anadolu dışında her yerde bulunur (Kirwan ve diğerleri, 2008).

DOĞANIN SESİ

5. Boz kirazkuşu – *Emberiza cineracea* Brehm, 1855 (Şekil 5)

16,5 – 18 cm boyunda, 21 – 29,7 gr ağırlığındadır. Seyrek bitkilerle kaplı kurak kayalık ve eğimli araziler, çalılık vadiler ve yarı çöllerde bulunur. Beslenmesi çok az çalışılmıştır. Üreme döneminde omurgasızlar, üreme dışı dönemde de tohumlarla beslenmektedir. Mayıs ayında incelenen mide içeriklerinde sinekler (Diptera), pulkanatlılar (Lepidoptera) ve kınkanatlılar (Coleoptera) omurgasız örneklerine rastlanmıştır. Nisan ayında ise tohum ve omurgasız karışık bir mide içeriği tespit edilmiştir. Zeminde, 3- 5 bireylik aile üyeleri ile birlikte beslenir, büyük gruplar oluşturmaz. Üremesi çok iyi bilinmemektedir. Türkiye’de Nisan sonu ve Mayıs ayında yumurta bulunan yuvalar rapor edilmiştir. Ağustos ayında ise Doğu Anadolu’da yuvadan yeni ayrılmış yavrular gözlemlendi. Kuluçka büyüklüğü 4-6 yumurtadır. Kuluçka süresi ve diğer bilgiler bilinmemektedir (Kirwan ve diğerleri, 2008, Madge ve Sharpe, 2018).

Şekil 5. *Emberiza cineracea semenowi* - Gaziantep
© Ahmet Karataş

İki alttürü bilinmektedir: *E. c. cineracae*, *E. c. semenowi*. Her iki alttür de Türkiye’de üremektedir. Marmara Bölgesi’nin en GB ucu ve İzmir civarında *E. c. cineracae*, Gaziantep’in ~40 km batısından başlayıp doğuda İran ve Irak’a kadar dağılım gösteren alttür *E. c. semenowi*’dir (Kirwan ve diğerleri, 2008). Dünya populasyonunun 10.000-19.999 ergin birey, Avrupa populasyonunun 6.400-11.400 ergin birey olduğu tahmin edilmektedir. Populasyon trendi azalmaktadır (BirdLife International, 2017). Türkiye’de *E. c. semenowi* populasyonu 3.000- 5.000 çift olarak, *E. c. cineracae* populasyonu 100-500 çift olarak tah-

min edilmektedir ve Türkiye populasyonunun tamamı Avrupa populasyonunun % 96’sını temsil etmektedir (BirdLife International, 2015).

Türün dağılımı neredeyse Türkiye ile sınırlıdır. Batı’da Marmara Bölgesi’nin en güneyinden Batı Toroslara kadar, ayrıca Gaziantep’ten başlayıp İran’ın batısı ve Irak’ın kuzeyine kadar olan bölgede ürer. Kızıldeniz’in güney kıyılarında kışlar. Türkiye’de yaz göçmenidir. Nisan ayı başından itibaren görülür, sonbaharda ise Ağustos başında kışlama alanlarına geri dönmeye başlar (Kirwan ve diğerleri, 2008).

6. Kirazkuşu – *Emberiza hortulana* Linnaeus, 1758 (Şekil 6)

16 – 17 cm boyunda, 17 – 28,1 gr ağırlığındadır. Ağaçlı, seyrek bitkili ya da taşlık yamaçlar, tarım arazileri ve bahçelerde bulunur. 2500 metreye varan yüksekliklere kadar görülür. Üreme mevsiminde ağırlıklı olarak omurgasızlarla beslenir. Karıncalar (Formicidae), kınkanatlılar (Coleoptera), çekirgeler (Orthoptera) beslendiği bazı omurgasız canlılardır. Üreme dışı dönemde ise ağırlıklı olarak tohumla beslenir. Bireysel olarak bulunur. Hem zeminde hem de bitki örtüsü arasında beslenir. Monogamdır, nadiren de poligami görülür. Dağılım alanının güneyinde, Nisan ortasında yuvada yumurtalar rapor edilmiştir. Yuva dışı tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-5 yumurtadır. Kuluçka süresi 11-12 gündür ve sadece dışı kuluçkaya yatar. Yavru her iki ebeveyn tarafından beslenir (Perrins, 1987).

Şekil 6. Kirazkuşu (*Emberiza hortulana*) - Samsun
© Nizamettin Yavuz

Monotipiktir. Dünya populasyonunun 8.325.000-17.625.000 ergin birey, Avrupa populasyonunun 3.330.000-7.070.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Populasyon azalma eğilimindedir (BirdLife International, 2017). Türkiye populasyonu 500.000-1.000.000

DOĞANIN SESİ

çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun % 15'ini temsil etmektedir (BirdLife International, 2015).

Avrupa, Kuzeyde İskandinav ülkelerinden, Güneyde parçalı olarak K Portekiz, Orta İspanya, G Fransa, İtalya, Yunanistan, Girit, Türkiye ve K İsrail'den doğuya doğru Avrupa Rusya'sı, Ukrayna ve K Hazar bölgesi, K Kazakistan ve KB'da Hangay Dağları ve Orta Batı Moğolistan; güneyde Kafkaslar, Türkmenistan sınırına kadar K Irak, K İran ve en güneyde Cezayir kıyıları türün üreme alanlarıdır. Kışlama alanı çok iyi bilinmemekle birlikte Sahra Çölü'nün güney sınırındaki dağlık bölgeler olduğu düşünülmektedir. Parçalı olarak; Moritanya, Senegal'den Nijerya'ya kadar olan bölge, Sudan'dan Etiyopya ve Somali ile Yemen ve Umman kışlama alanlarıdır (Madge ve Sharpe, 2018). Türkiye'de yaz göçmenidir, ülkenin neredeyse tamamında ürer. İlkbaharda Mart sonunda gelmeye başlar ve Nisan ortasında maksimuma ulaşır. Sonbaharda ise Ağustos sonunda göçe başlar ve Eylül sonuna kadar görülebilir (Kirwan ve diğerleri, 2008).

7. Doğu kirazkuşu – *Emberiza buchanani* Blyth, 1844 (Şekil 7)

15 – 17 cm boyunda, 17,2 – 26 gr ağırlığındadır. Kayalık, çorak yamaçlar ve 2000 metreden yüksek seyrek yeşillikli platolarda bulunur. Tohumlar ve birçok kurak alan bitkisinin filiz ve sürgünleri ile beslenir. *Polygonum* sp., *Euphorbia* sp., *Hippophae* sp. ve *Halimodendron* sp. bitkisel besinin bir kısmını oluşturmaktadır. Üreme mevsiminde yavru tamamen omurgasızlarla beslenmektedir, özellikle kınkanatlılar (Coleoptera), çekirgeler (Orthoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), karıncalar (Formicidae) ve salyangozlar (Pulmonata) hayvansal besinleri oluşturmaktadır. Zeminde çiftler halinde, sabah erken saatlerden 10-11'e kadar beslenip su kaynağına uçar. Göç öncesi yaklaşık 20 bireylik sürüler oluşturur. Erkekler üreme alanlarına dişilerden birkaç gün erken gelmektedir. İran'da Nisan sonundan Temmuz ayına kadar yuvalarda yumurta olduğu bildirilmiştir. Tek kuluçka vardır, muhtemelen monogamdır. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 3-6 yumurtadır. Dişi kuluçkaya yatmaktadır, ancak kuluçka açıklığı olan erkek bireyler de bildirildiğinden erkeğin de yardımcı olduğu düşünülmektedir. Kuluçka süresi bilinmemektedir (Madge, 2018).

Şekil 7. *Emberiza buchanani* - Ağrı
© Ahmet Karataş

E. b. cerrutii, *E. b. neobscura*, *E. b. buchanani* olmak üzere 3 alttürü vardır. Türkiye'deki alttür *E. b. cerrutii*'dir (Madge, 2018). Avrupa popülasyonunun 6.200-18.600 çift olduğu tahmin edilmektedir, Avrupa popülasyonu dünya popülasyonunun %5'ini oluşturmaktadır. Popülasyon trendi sabittir (BirdLife International, 2017). Türkiye popülasyonu 6.000-18.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun %97'sini temsil etmektedir (BirdLife International, 2015).

D ve GD Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Türkmenistan, KD Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan ve GB Moğolistan ve KB Çin'de Sincan Uygur Bölgesi kuzeyi ve kısmen GB Pakistan'da üremekte, Hindistan'da kışlamaktadır (Madge, 2018). Türkiye'de yaz göçmenidir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğusunda bulunur. Nisan sonu Mayıs başı Türkiye'ye gelir ve Eylül ayında Batı ve Orta Hindistan'daki kışlama alanlarına gitmek için ayrılır (Kirwan ve diğerleri, 2008).

8. Kızıl kirazkuşu – *Emberiza caesia* Cretzschmar, 1827 (Şekil 8)

16 cm boyunda, 18,5 – 23,5 gr ağırlığındadır. Çıplak kayalık, bazen çalılık yamaçlar, tarım arazileri, makiler ve kurak arazilerde bulunur, üremek için kıyısal habitatları tercih eder. 1300 metrenin altındaki yerlerde yaşar. Beslenmesi çok az çalışılmıştır, an-

DOĞANIN SESİ

cak Poaceae gibi bitkilerin küçük tohumlarıyla beslendiği bilinmektedir ve çok az da omurgasızlarla, özellikle karıncalarla (Formicidae) beslenmektedir. Zeminden beslenir. Kışın birkaç yüzlük bireyden oluşan *E. hortulana* ile karışık sürüler oluşturmaktadır. Yunanistan ve Kıbrıs'tan Nisan ortasından Haziran ortasına kadar yuvada yumurta bildirilmiştir. K İsrail'de Mart sonundan Temmuz ortasına kadar yuvada yumurta olduğu bildirilmiştir. 2 kez kuluçkaya yatar. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-5 yumurtadır. Kuluçka süresi 12-14 gündür ve çoğunlukla dişi kuluçkaya yatar. Yavru bakımına her iki ebeveyn de katılmaktadır (Madge, 2018).

Şekil 8. *Emberiza caesia* - Burdur
© Nizamettin Yavuz

Monotipiktir. Dünya popülasyonunun 244.000-600.000 ergin birey, Avrupa popülasyonunun 115.000-225.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyon trendi sabittir (BirdLife International, 2017). Türkiye popülasyonu 100.000-185.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun % 85'ini temsil etmektedir (BirdLife International, 2015).

GB Arnavutluk, Yunanistan'ın büyük bir kısmı, Girit, Türkiye'nin B ve G kıyıları, Kıbrıs, B Suriye, Lübnan, B Ürdün, K İsrail ve Filistin, muhtemelen KB Irak'ta üremektedir. Sudan, Nil Vadisi, Eritre'de kışlamaktadır. G Mısır ve KB ve GB Suudi Arabistan'da bazı kışlama kayıtları vardır. Türkiye'de yaz göçmenidir. Mart başında ilkbahar göçü başlar ve Nisan başında yoğunlaşır, sonbahar göçü ise Ağustos ortasında görülmektedir. B ve G

Marmara'da, Ege ve Akdeniz kıyılarında ve GD Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır (Kirwan ve diğerleri, 2008).

9. Akkaşlı kirazkuşu – *Emberiza rustica* Pallas, 1776 (Şekil 9)

13 – 14,5 cm boyunda, 15,5 – 24,3 gr ağırlığındadır. Bataklık ormanlar ve nemli çalılık alanlarda bulunur. Üreme mevsiminde besinini ağırlıklı olarak tohum ve bataklık alanlarda bulunan omurgasızlar oluşturmaktadır. Kızböcekleri (Odonata), ta sinekleri (Plecoptera), caddis sineği (Tricoptera) ve sinekler (Diptera) başlıca omurgasız besinini oluşturur. Poaceae'den *Hordeum* sp. ve *Avena* sp. ait bitkilerin tohumları ile bazı *Rubus* sp. türlerine ait tohumlar ise bitkisel besinini oluşturmaktadır. Zeminde ve vejetasyonun alt kısımlarında beslenmektedir. Özellikle göç zamanı küçük gruplar oluşturmaktadır. Üreme mevsimi Mayıs ya da Haziran başında başlamaktadır. Bir kez kuluçkaya yatar. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-6 yumurtadır. Kuluçka süresi 11-13 gündür ve her iki eşey de kuluçkaya yatar. Yavru bakımına her iki ebeveyn de katılmaktadır (Copete ve diğerleri, 2018).

Şekil 9. *Emberiza rustica* - Ordu
© Ahmet Karataş

Monotipiktir. Dünya popülasyonunun 6.800.000-8.300.000 ergin birey olduğu, Avrupa popülasyonunun 681.000-831.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyon trendi azalmaktadır (BirdLife International, 2017).

Türün dağılımı İskandinav ülkelerinden Doğu Sibiryaya, Kamçatka ve D Rusya'ya kadar uzanır.

DOĞANIN SESİ

Güneyde K Kazakistan ve Moğolistan'a kadar bulunur. D Çin'de Tayvan'a kadar olan bölgede kışlar. Türkiye'de rastlantısal bir türdür. İstanbul, Çanakkale, Sakarya, Bursa, Mersin, Ordu, Rize ve Gaziantep illerinden kayıtları vardır. Detayları bilinen kayıtlar kış aylarına aittir (Kirwan ve diğerleri, 2008, Trakus, 2018).

10. Küçük kirazkuşu – *Emberiza pusilla* Pallas, 1776 (Şekil 10)

12 – 13,5 cm boyunda, 12 – 19,3 gr ağırlığındadır. Nemli açık alanlar ya da huş, söğüt ve kızılgağ gibi ağaçların bulunduğu kısmen su basmış ormanlarda ürer. Alçak çalılık ve açık alanlarda bulunur. Üreme mevsiminde tohum ve omurgasızlarla beslenmektedir. Kaydedilen omurgasız besinleri arasında birgünsinekleri (Ephemeroptera), taşsinekleri (Plecoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), pulkanatlılar (Lepidoptera), sinekler (Diptera) ve örümcekler (Araneae) bulunmaktadır. Funda (*Vaccinium* sp. ve *Empetrum* sp.), buğdaygiller (Poaceae), papirusgiller (Cyperaceae) tohumları ise bitkisel besini oluşturmaktadır. Kışın ağırlıklı olarak tohumla beslenir. Yerde veya alçak çalı ve ağaçlarda beslenir. Tek ya da çift halde bulunur. Üreme mevsimi dışında küçük gruplar oluşturur. Üreme mevsimi Haziran ve Temmuz aylarında başlamaktadır. Bazı türlerin Ağustos ayında da yuvada oldukları görülmüştür. Yuva dişi tarafından yapılır ve yılda bir kez kuluçkaya yatar. 4-6 yumurta üzerinde 11-12 gün süreyle her iki eşey de kuluçkaya yatar ve yavru bakımı birlikte yapılır (Copete, 2018).

Şekil 10: *Emberiza pusilla* - Umman
© Ahmet Karataş

Monotipiktir. Dünya populasyon büyüklüğü 30.150.000-55.500.000 ergin birey olarak tahmin edilmektedir, Avrupa populasyonu ise 3.010.000-5.540.000 çift olarak tahmin edilmektedir. Populasyondaki değişim sabittir (BirdLife International, 2017).

Dağılımı KD Norveç, K İsveç, K Finlandiya ve K Rusya'dan Sibiryaya ve Rusya'nın en doğusunda Pasifik Okyanusuna kadar olan bölgede, güneyde ise Baykal Gölü ve Yakutistan'ın güneyine kadar olan bölgede ve KD Çin ve kısmen Moğolistan'ın kuzeybatısında dağılım gösterir. KD Hindistan, Tayland, G Çin ve Tayvan'da kışlamaktadır (Copete, 2018). Türkiye'de rastlantısal bir türdür. İstanbul, İzmir, Samsun, Zonguldak, Erzurum, Van, Gaziantep, Hatay, Adana, Iğdır gibi illerden kayıtları vardır (Kirwan ve diğerleri, 2008, Trakus, 2018, eBird, 2018).

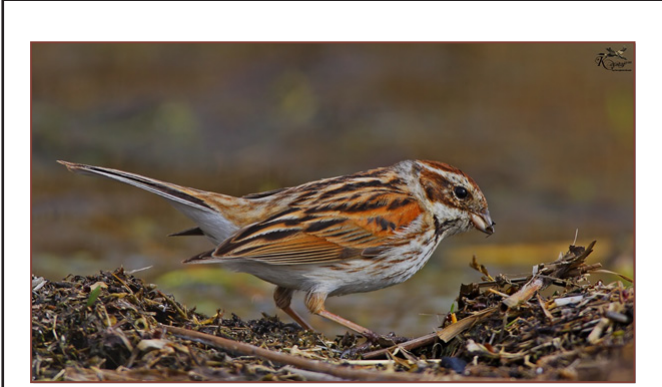
11. Bataklık kirazkuşu – *Emberiza schoeniclus* (Linnaeus, 1758) (Şekil 11)

14 – 16,5 cm boyunda, 10 – 28 gr ağırlığındadır. Göl ve bataklıklardaki sazlıklara yuva yapar, kışın su kenarlarındaki bitkilerde ve tarlalarda bulunur. Üreme mevsiminde besini ağırlıklı olarak omurgasızlardan, diğer zamanlarda ise ağırlıklı olarak tohumlardan oluşmaktadır. Daha iri gagalı alttürleri yıl boyu böcekçil beslenmektedir. Hayvansal besinlerin bir kısmını örümcekler (Araneae), çekirgeler (Orthoptera), kınkanatlılar (Coleoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), sinirkanatlılar (Neuroptera), akarlar (Acari), karıncalar (Formicidae), salyangozlar (Pulmonata) oluşturmaktadır. Bitkisel besinlerin bir kısmı ise ladin (*Picea*), huş (*Betula*), kızılgağ (*Alnus*) tohumları ile *Ranunculus*, *Polygonum*, *Urtica*, *Brassica*, *Lupinus*, *Linum*, *Sonchus*, *Solanum* cinsine ait türlerin farklı kısımları oluşturmaktadır. Zeminde ya da alçak bitki örtüsünde beslenir. Üreme mevsiminde tek ya da çiftler halinde, üreme mevsimi dışında ise 200 bireylik dağınık sürüler oluşturur. Üreme mevsimi Nisan başından Ağustos sonuna kadardır. Dağılım alanının güneyinde 3 kez kuluçkaya yatabilir. Monogamdır. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-5 yumurtadır. Her iki eşey de kuluçkaya yatmaktadır. Kuluçka süresi 12-15 gündür. Yavru bakımı her iki ebeveyn tarafın-

DOĞANIN SESİ

dan yapılmaktadır (Copete ve Christie, 2018).

Şekil 11. *Emberiza schoeniclus* - Niğde
© Ahmet Karataş

E. yessoensis ve *E. pallasi* ile çok yakın akrabadır ve bazı kaynaklarda bu üçü *Schoeniclus* cinsi altında verilmektedir. *E. s. minor* bazen *E. pallasi* altında verilmektedir. Bazı kaynaklarda 40 farklı alttür varlığından bahsedilmektedir. Copete ve Christie (2018), 20 alttür varlığından bahsetmekte ve bu sınıflamanın geçici olduğunun ve bir revizyona ihtiyaç olduğunun unutulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Copete ve Christie (2018)'ye göre alttürler: *E. s. lusitanica*, *E. s. schoeniclus*, *E. s. passerina*, *E. s. parvirostris*, *E. s. pyrrhulina*, *E. s. minor*, *E. s. stresemanni*, *E. s. ukrainae*, *E. s. incognita*, *E. s. pallidior*, *E. s. witherbyi*, *E. s. intermedia*, *E. s. tschusii*, *E. s. reiseri*, *E. s. caspia*, *E. s. korejewi*, *E. s. pyrrhuloides*, *E. s. harterti*, *E. s. centralasiae*, *E. s. zaidamensis*. Türkiye'de Roselaar (1995)'e göre *E. s. reiseri*, *E. s. caspia*, *E. s. korejewi* alttürleri, Copete ve Christie (2018)'ye göre ise *E. s. reiseri*, *E. s. caspia* alttürleri bulunmaktadır. Dünya popülasyonunun 23.000.000-40.000.000 ergin birey olduğu, Avrupa popülasyonunun 4.060.000-7.020.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyon trendi azalmaktadır (BirdLife International, 2017). Türkiye popülasyonu 3.000-5.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun %1'inden küçüktür (BirdLife International, 2015).

Dağılımı KB Afrika'nın kıyı kesimleri, Portekiz'in batısı ve kuzeyde İskandinav ülkeleri dâhil bütün Avrupa, doğuda Rusya'dan pasifik Okyanus'una kadar olan bölge, kuzeyde Sibirya ve güneyde Türkmenistan, K Afganistan, Tibet'ten Japonya'ya kadar uzanan bölgede üremektedir. Güney Avrupa, İran, Pakistan ve D Çin'de kışlamaktadır (Copete ve Christie, 2018). Türkiye'de yerli, kış göçmeni ve geçit kuşudur. Göç zamanı ülkenin tamamında, Ekim sonundan Mayıs ayına kadar olan kış aylarında ülkenin Doğu Anadolu hariç batısında kalan sulak alanlarında yaygın görülmektedir (Kirwan ve diğerleri, 2008).

12. Kızılbaşlı kirazkuşu – *Emberiza bruniceps* Brandt, 1841 (Şekil 12)

15 – 16,5 cm boyunda, 18 – 34 gr ağırlığındadır. Tarım alanları, bozkırlar, yarı çöllerdeki çalılıklar, çalılarla çevrili açık araziler ve yaylalarda bulunur. Yıl boyunca tohumla beslenir, üreme mevsiminde genelde omurgasızlarla beslenir. Hayvansal besinlerin bazılarını kızböcekleri (Odonata), çekirgeler (Orthoptera), yarımkanatlılar (Hemiptera), sinekler (Diptera), örümcekler (Araneae), kınkanatlılar (Coleoptera) ve salyangozlar (Pulmonata) oluşturmaktadır. Bitkisel besinlerin bir kısmını ise Poaceae ve sirken (*Chenopodium* sp.) türlerinin tohum ve çeşitli kısımları oluşturmaktadır. Kışın *E. melanocephala* ile benzer bitkilerle beslenir, kışın her iki tür de benzer alanlarda bulunur. Çoğunlukla zeminde, bazen de çalılarda beslenir. Üreme mevsiminde tek ya da çiftler halinde, üreme mevsimi dışında ise küçük sürüler oluşturur. Üreme mevsimi Mayıs başından Ağustos sonuna kadardır. Bir kez kuluçkaya yatmaktadır. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 2-5 yumurtadır. Dişi kuluçkaya yatmaktadır. Kuluçka süresi 10-14 gündür. Yavru bakımı her iki ebeveyn tarafından yapılmaktadır (Copete, 2018). Monotipiktir. Dünya popülasyon büyüklüğü tahmini yapılmamıştır. Avrupa popülasyonunun 2.300-7.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyon trendi sabittir (BirdLife International, 2017).

DOĞANIN SESİ

Şekil 12. *Emberiza bruniceps* - Kazakistan
© Ahmet Karataş

Hazar Deniz'i kuzeyinden, İran'ın kuzeydoğusundan doğuya doğru Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan'dan Moğolistan'ın batısına kadar olan bölge ve KB Çin'de üremektedir. Hindistan'da kışlamaktadır. Türkiye'de rastlantısal bir türdür. Tek kaydı 07-08 Eylül 2012 tarihinde kaydedildiği Rize'dendir (Copete, 2018, Trakus, 2018).

13. Karabaşlı kirazkuşu – *Emberiza melanocephala* Scopoli, 1769 (Şekil 13)

15,5 – 17,5 cm boyunda, 23 – 33 gr ağırlığındadır. Tarlalar, bozkırlar, çalılıklar, bahçeler ve makilik alanlarda bulunur. Üreme mevsiminde omurgasızlar, tohumlar ve çeşitli bitkisel materyal ile beslenmektedir. Kaydedilen omurgasız besinlerinden bazılarını birgünsinekleri (Ephemeroptera), çekirgeler (Orthoptera), kulağakaçanlar (Dermaptera), Lepidoptera ve Diptera larvaları, karnacalar (Formicidae) ve kınkanatlılar (Coleoptera) oluşturmaktadır. Kaydedilen bitkisel besinler arasında sığırdili (*Anchusa* sp.) ve misvak (*Salvadora* sp.) bitkilerinin tohumları ve çeşitli buğdaylar (Poaceae) yer almaktadır. Zeminde ya da alçak bitki örtüsünde beslenir. Üreme mevsiminde tek ya da çiftler halinde, üreme mevsimi dışında ise 10 ile 30 bireylik sürüler oluşturur. Üreme mevsimi Mayıs ortasında başlar. Normalde bir kez kuluçkaya yatar, ancak bazen iki kez

kuluçkaya yatığı da bilinmektedir. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-5 yumurtadır. Dişi kuluçkaya yatmaktadır. Kuluçka süresi 10-16 gündür. Erkeğin kuluçkadaki rolü tam olarak bilinmemektedir, ancak yavruya besin getirdiği düşünülmektedir (Copete, 2018).

Monotipiktir. Dünya popülasyonunun 7.500.000-25.100.000 ergin birey olduğu, Avrupa populas-

Şekil 13. *Emberiza melanocephala* - Diyarbakır
© Nizamettin Yavuz

yonunun 2.470.000-8.160.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Popülasyon trendi bilinmemektedir (BirdLife International, 2017). Türkiye popülasyonu 2.000.000-7.000.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Türkiye popülasyonu Avrupa popülasyonunun % 84'ünü oluşturmaktadır (BirdLife International, 2015).

GD Avrupa, Kafkaslar, Hazar Denizi'nin kuzeybatısı, Türkiye, Gürcistan, Azerbaycan, İran, İsrail, Ürdün ve K Irak'ta üremektedir. Batı Hindistan'da ise kışlamaktadır (Copete, 2018). Türkiye'de yaygın olarak görülen yaz göçmeni bir türdür. Türkiye'de Nisan ortasından Eylül ayına kadar görülmektedir. Karadeniz kıyıları haricinde tüm Türkiye'de yaygın görülen bir türdür (Kirwan ve diğerleri, 2008).

DOĞANIN SESİ

14. Tarla kirazkuşu – *Emberiza calandra* (Linnaeus, 1758) (Şekil 14)

17 – 19 cm boyunda, 32 – 67 gr ağırlığındadır. Açık araziler, tarım alanları, çevresinde seyrek ağaçlar ve çalılar bulunan tarlalar, bozkırlarda bulunur. Bir tele, bitkiye ya da bir tümseğe konmuş durumda görülmektedir. Hem bitki, hem hayvansal besinle beslenir, ancak ağırlıklı olarak bitki tohumlarını tercih eder. Üreme mevsiminde besinin büyük bir yüzdesini pulkanatlılar (Lepidoptera), örümcekler (Araneae), kırkayaklar (Diplopoda), karındanbacaklılar (Gastropoda) ve solucanlar (Oligochaeta) gibi omurgasızlar oluşturmaktadır. Tahıldan, çayırlara pek çok otsu bitkinin tohumları besin olarak alınmaktadır. Zeminde beslenmektedir. Sosyaldır ve binlerce bireyden oluşan büyük sürüler oluşturabilir. Diğer kirazkuşları ile aynı alanda bulunmama özen göstermektedir. Mayıs sonu – Haziran başı yumurtlamaktadır, ancak güneydeki populasyonların daha erken ürediği bilinmektedir. Tek ya da çift kuluçka yapmaktadır. Çoğunlukla poligamdır. Bir terituvarda erkek 18 dişiye sahip olabilir. Çift oluşumu eşeyler arasında kuvvetli değildir. Yuva dişi tarafından yapılır. Kuluçka büyüklüğü 4-6 yumurtadır. Kuluçka süresi 12-14 gündür ve sadece dişi kuluçkaya yatar. Yavru henüz uçamazken yuvadan

Şekil 14. *Emberiza calandra* - Tokat
© Nizamettin Yavuz

ayrılmaktadır (Madge ve Juana, 2018).

Eşeyssel dimorfizm olmaması, tüy değişim stratejisi, gaga yapısı gibi pek çok özellik nedeniyle sıklıkla *Miliaria* cinsi altına yerleştirilse de, yapılan moleküler çalışmalar türü *Emberiza* dışında ayrı bir cinse yerleştiremeyecek kadar az farklılıklar olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Madge ve Juana (2018), 3 alttür varlığından bahsetmektedir: *E. c. clanceyi*, *E. c. calandra*, *E. c. buturlini*. Aynı yazarlar, bu türün daha çok monotipik olarak değerlendirilebileceğini ve alttürlerin geçici olarak oluşturulduğunu ifade etmektedir. Farklı kaynaklarda yer alan *E. c. thanneri*, *E. c. kleinschmidti*, *E. c. algeriensis*, *E. c. graeca*, *E. c. volhynica*, *E. c. sarmati* ve *E. c. ignobilis* alttürlerinin hepsi nominat alttür sinonimi olarak verilmiştir. Gill ve Donsker (2018), sadece *E. c. calandra* ve *E. c. buturlini*'yi alttür olarak vermiştir. Roselaar (1995)'a göre Türkiye'de her iki alttür de kaydedilmiş olup *E. c. buturlini* GD Anadolu'nun bir kısmında bulunurken, *E. c. calandra* ise Türkiye'nin diğer bölgelerinde dağılım göstermektedir. Dünya populasyonunun %20'sini bulduran Avrupa populasyonunun 18.300.000-31.300.000 çift olduğu tahmin edilmektedir. Populasyon trendi azalmaktadır (BirdLife International, 2017). Türkiye populasyonu 3.000.000-9.000.000 çift olarak tahmin edilmektedir ve Avrupa populasyonunun %22'sini oluşturmaktadır (BirdLife International, 2015).

D İngiltere'den, Danimarka, Beyaz Rusya boyunca, oradan da Hazar Denizi doğusuna kadar olan bölgede ve parçalı olarak K ve B Kırgızistan, B Tacikistan'a kadar olan bölgede ve güneyde İran'ın kuzey ve GB kesimleri, Türkiye, B İsrail, Tunus, Cezayir ve Fas'ın kuzeyinde üremektedir. K Mısır, KB Libya, D Suudi Arabistan, D Irak ve Çin'in doğusunda Sincan bölgesinde kışlamaktadır (Madge ve Juana, 2018). Türkiye'de yerli, kış göçmeni ve geçit kuşudur. Türkiye'nin genelinde üremektedir (Kirwan ve diğerleri, 2008).

DOĞANIN SESİ

SONUÇ

Son yıllarda hızla artan oranda moleküler teknikler kullanılarak canlıların taksonomisi tartışılıp değerlendirilmektedir. Tür ve aile sayısı her geçen gün değişmektedir. Yeni taksonomik değerlendirmelerin bütün canlı taksonları için takip edilmesi, türlerin dağılımlarını, popülasyon durumları ve tehlike durumlarını doğru değerlendirmek açısından önemlidir. Bu yayında bile hala birçok türün alttür durumunun farklı kaynaklarda farklı ele alındığı görülmektedir. Ele alınan türlerden Kızıl kirazkuşu ve Boz kirazkuşunun dağılımı büyük ölçüde Türkiye ile sınırlıdır. Bu türlerin beslenme ve üreme durumları ile literatürde oldukça az bilgi olduğu görülmektedir. Gelecek yıllarda bu türlerin biyolojilerinin daha iyi çalışılması türlerin yaşam döngülerinin anlaşılması için daha faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

Anonim. (2012). "Türkiye Ulusal Halkalama Çalışmaları Raporu 2012". Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara. 14 s.

Anonim. (2017). "Türkiye Ulusal Halkalama Çalışmaları Raporu 2017". Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara. 32 s.

BirdLife International. (2015). "European Red List of Birds". Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

BirdLife International. (2016). *Emberiza rustica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22720960A89641304. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22720960A89641304.en>. (erişim 29 Aralık 2018).

BirdLife International. (2017). *Emberiza* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22720881A111133257. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22720881A111133257.en>. (30 Aralık 2018)

Copete, J.L. (2018). *Pine Bunting (Emberiza leucocephalos)*. In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61863> on 30 December 2018).

Copete, J.L., Christie, D.A. (2018). *Reed Bunting (Emberiza schoeniclus)*. In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61900> on 30 December 2018).

Copete, J.L., Garcia, E.F.J., Sharpe, C.J. (2018). *Rustic Bunting (Emberiza rustica)*. In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the*

Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61884> on 30 December 2018).

del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A., de Juana, E. (eds.). (2018). "Handbook of the Birds of the World Alive." Lynx Edicions, Barcelona. <https://www.hbw.com/node/52381> (erişim 30 Aralık 2018)

Ebird. 2018. <https://ebird.org/explore> (erişim tarihi: 28.12.2018)

Gill, F., Donsker, D. (Eds.). (2018). *IOC World Bird List* (v 8.2). <http://www.worldbirdnames.org/> (erişim tarihi: 27.12.2018).

Kirwan, G., Boyla, K.A., Castell, P., Demirci, B., Özen, M., Welch, H., Marlow, T. (2008). *The Birds of Turkey*. 511 s. Londra: Christopher Helm.

Madge, S. (2018). "Grey-necked Bunting (*Emberiza buchanani*)". In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). "Handbook of the Birds of the World Alive" Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61869> on 30 December 2018).

Madge, S., de Juana, E. (2018). "Corn Bunting (*Emberiza calandra*)". In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61861> on 30 December 2018).

Madge, S., Sharpe, C.J. (2018). "Cinereous Bunting (*Emberiza cineracea*)". In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/61870> on 30 December 2018).

Perrins, C. (1987). "Vögel: Biologie, Bestimmen, Ökologie". Hamburg: Pareys Verlag.

Rising, J., Bonan, A. (2018). "Old World Buntings (*Emberizidae*)". In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A., de Juana, E. (eds.). "Handbook of the Birds of the World Alive". Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/52381> on 30 December 2018).

Roselaar, C.S. (1995). "Taxonomy, morphology, and distribution of the Songbirds of Turkey: an atlas of biodiversity of Turkish passerine birds". Haarlem: GMB.

Snow, D.W., Perrins, C.M. (1998). "The Birds of the Western Palearctic". Oxford University Press, Oxford.

Trakuş. (2018). "Türkiye'nin Anonim Kuşları" http://www.trakus.org/kods_bird/uye/?fsx=tur_arama (erişim tarihi: 29.12.2018)